Оксана ДЕСЯТНЮК

РИЗИКИ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ЗАГРОЗА МАКРОЕКОНОМІЧНІЙ СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

Визначено структуру ризиків фіскальної політики та основні чинники їх прояву. Виявлено взаємовплив і взаємозв'язок макроекономічних і фіскальних ризиків. Обґрунтовано домінуючі напрямки мінімізації ризиків фіскальної політики в напрямку забезпечення макроекономічної стабільності держави

Сучасні економічні реалії переконливо свідчать, що побудова моделі ринкового типу потребує наукового обґрунтування шляхів удосконалення фіскального механізму. Держава об'єктивно вимушена активніше використовувати функцію перерозподілу фінансових ресурсів для забезпечення соціальних гарантій населення, фінансування суспільних благ, соціально-культурної сфери, управління й оборони. Свою безпосередню реалізацію це знаходить у цілеспрямованому впливі фіскальних відносин на формування відповідних пропорцій розвитку продуктивних сил і розподілу факторів виробництва, що робить можливим задоволення потреб населення у суспільних благах та гарантію його соціального захисту, забезпечення міжгалузевого і міжтериторіального перерозподілу фінансових ресурсів та їх концентрацію на домінуючих напрямках соціально-економічного розвитку країни.

Будучи за природою складним, динамічним та ймовірнісним, фіскальний механізм України характеризується невизначеністю структури, стану і розвитку. Ця невизначеність становить причинну основу ризиковості реалізації фіскальної політики. Ринкові трансформації вітчизняної економіки, які відбуваються без чіткої економічної доктрини на тривалий період розвитку держави й у значному політичному протистоянні, генерують зростання імовірності фіскальних ризиків та їхніх масштабів. Вагомість впливу ризиків на стабільність фіскального механізму й економічної системи загалом, зумовлює об'єктивну необхідність у їхній ідентифікації, оцінюванні та мінімізації, що значно підвищує актуальність наукових досліджень проблем ризиковості реалізації фіскальної політики.

Метою нашого дослідження є визначення структури і чинників ризиків фіскальної політики та домінуючих шляхів мінімізації їх негативного впливу на макроекономічну стабільність держави.

Сучасні економічні умови спричиняють специфічні проблеми для фіскального механізму. З одного боку, простежуються негативні тенденції, пов'язані із загальною моделлю економічного розвитку держави та можливостями здійснення економічних реформ, з другого – нестабільність у самій фіскальній системі, яка характеризується внутрішніми суперечностями формування, функціонування і розвитку фіскального механізму. Реалізація фіскальної політики здійснюється в умовах дії дестабілізуючих

факторів і зумовлених ними ризиків. Через їхній вплив реалії використання фіскального механізму не сприяють зменшенню структурних деформацій соціально-економічної системи та створенню оптимальних умов для завершення її ринкових трансформацій, що негативно відображається на загальних макроекономічних показниках.

Оскільки фіскальна політика не завжди відображає об'єктивний характер державних фінансів, привносячи елемент суб'єктивізму, вона є суб'єктивною формою прояву об'єктивної дії фіскального механізму. Саме в цьому і проявляється протиріччя концентрованого виразу фінансів через фіскальну політику, яка залежить не лише від стану державних фінансів, а й економіки загалом. Враховуючи те, що фінанси за сутністю відображають сукупність економічних відносин, пов'язану із розподілом та перерозподілом ВВП, а в окремих випадках й національного багатства країни з метою формування фінансових ресурсів та створення фондів грошових коштів і їхнього використання для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства [1, 19], вони функціонують у системі вартісної, грошової форми реалізації економічних законів товарного виробництва. Отже, фіскальна політика об'єктивно приречена бути спрямованою не лише усередину державних фінансів, але й ззовні, тобто в систему.

Відтак, якщо поглибити рівень наукової абстракції, стає очевидним, що на будь-якій фазі процесу відтворення при формуванні фінансових відносин, пов'язаних із реалізацією фіскальних завдань, закономірно виникають ризики. "Суспільне виробництво в цілому, а також діяльність господарських структур та окремих громадян у своїй основі об'єктивно вміщують елементи ризику, що зумовлює необхідність їх попередження, подолання, зменшення руйнівних або збиткових наслідків" [2, 287]. Отже, причинно-наслідкові зв'язки фіскальної політики з ризиками треба з'ясовувати через призму дослідження напрямків її реалізації та, відповідно, проблем, що унеможливлюють фіскальну стабільність держави.

Фіскальна політика за нестабільного макроекономічного стану спрямовується на вирішення локальних завдань, унаслідок цього значно ускладнюється використання її потенціалу як ключового антикризового інструмента. При цьому через застосування в окремих випадках некоректних механізмів досягнення поставлених цілей вона продукує негативні ефекти для макроекономічної стабільності та закладає ризики для швидкого відновлення економіки України в середньостроковій перспективі.

Основними індикаторами фіскальної вразливості держави справедливо визнано розмір дефіциту і боргу, оскільки їх зростання ускладнює можливості уряду щодо подолання ризиків. Інші індикатори стосуються гнучкості впорядкування доходів і витрат бюджету. Зокрема, низькі податкові ставки сприяють гнучкості фіскальної політики щодо їх підвищення за несприятливих умов. Стосовно ж витрат, основним індикатором є частка незмінних витрат, оскільки чим вони вищі, тим менш гнучкою є фіскальна політика держави.

Загальний вплив фіскальної політики на економіку здійснюється через державний бюджет. Між фіскальною політикою і держбюджетом існує пряма і зворотна залежність – з одного боку, державний бюджет визначає можливості фіскальної політики, з іншого – фіскальна політика впливає на його стан. Відтак, для ідентифікації ризиків фіскальної політики існує потреба у їх систематизації відповідно до впливу на бюджет держави:

- ризики дохідної частини бюджету;
- ризики видаткової частини бюджету;
- ризики фінансування дефіциту.

Проблема забезпечення макроекономічної стабільності актуалізує питання відновлення виробництва доданої вартості до рівня, що існував до початку світової фінансової кризи. Різке скорочення ВВП, падіння товарообороту, погіршення фінансових результатів діяльності підприємств та зниження доходів населення спровокували різке звуження дохідної бази бюджету. Попри нагальну необхідність оптимізувати видатки, сконцентрувавши ресурси лише на пріоритетних напрямах, держава ставить перед собою досить широкий перелік завдань:

- зберегти і навіть підвищити рівень соціального захисту населення;
- розширити субсидії окремим галузям економіки;
- рекапіталізувати банківську систему;
- розширити капітальні інвестиції.

Визначені пріоритетні напрями антикризової політики є переконливими і не підлягають сумніву. Проте досить неоднозначними, з точки зору економічної та соціальної ефективності, виявилися механізми реалізації поставлених завдань. Фінансування заходів у рамках кожного напряму потребує додаткового обсягу бюджетних коштів. Водночас в умовах охолодження ділової активності складним завданням стає збереження фінансової бази держави.

Неефективні заходи фіскальної політики держави в поєднанні з негативними наслідками світової фінансової кризи спричинили низку чинників зростання фіскальних ризиків, що становлять серйозну загрозу для макроекономічної стабільності України. До таких чинників належать:

1. Зростання фіскального тиску на економіку. Хоча більшість запланованих заходів щодо збільшення податкових надходжень до бюджету мають конструктивне спрямування, оскільки розширюють податкову базу за рахунок боротьби з ухиленням від сплати податків, є і такі, що можуть спричинити критичні наслідки (зокрема, практика авансових платежів по податку на прибуток зумовить вилучення до бюджету частини фінансових ресурсів підприємств). Особливо відчутно фіскальне навантаження зросте на державний сектор економіки, оскільки планується збільшення норми відрахування прибутку державних унітарних підприємств з 15% до 30–90% [3]. Крім того, характерною особливістю останніх років стає зменшення обсягів відшкодування ПДВ. Так, у 2010 р. було відшкодовано 24,3 млрд. грн., що на 11,6% менше від запланованого обсягу. При цьому, якщо не враховувати суму відшкодування, оформленого облігаціями внутрішньої державної позики у цьому році (16,4 млрд. грн.), то було відшкодовано лише 15,9 млрд. грн., що майже вдвічі менше ніж у 2009 р. [4].

За таких умов значно зростають ризики зниження податкових надходжень до держави через ухилення від оподаткування, шляхом переведення коштів в офшорні зони. Як свідчать офіційні статистичні дані, Україна у 2008 р. збільшила інвестиції в 25,5 разів порівняно з 2007 р. (з 243,3 млн. дол. США до 6,2 млрд. дол. США) та майже всі (94%) вони осіли на Кіпрі (рис. 1), що фактично свідчить про несплату податків з цієї суми в повному обсязі.

Відтак, наявні тенденції стрімкого зростання прямих інвестицій з України та відносне уповільнення іноземних інвестицій ставить під загрозу виконання дохідної частини бюджету й унеможливлює реалізацію завдань фіскальної політики у контексті забезпечення макроекономічної стабільності держави.

2. Деформація структури дохідної частини держбюджету. Частка податкових надходжень у структурі доходів державного бюджету є доволі нестабільною. Порівняно із розвинутими країнами світу, у яких цей показник коливається в межах 85–95%, в Україні він за останні чотири роки становив 74,8% (рис. 2).

Рис. 1. Динаміка інвестиційних потоків в Україні у 2002–2011 рр., млн. дол. США*

* Побудовано на основі [5].

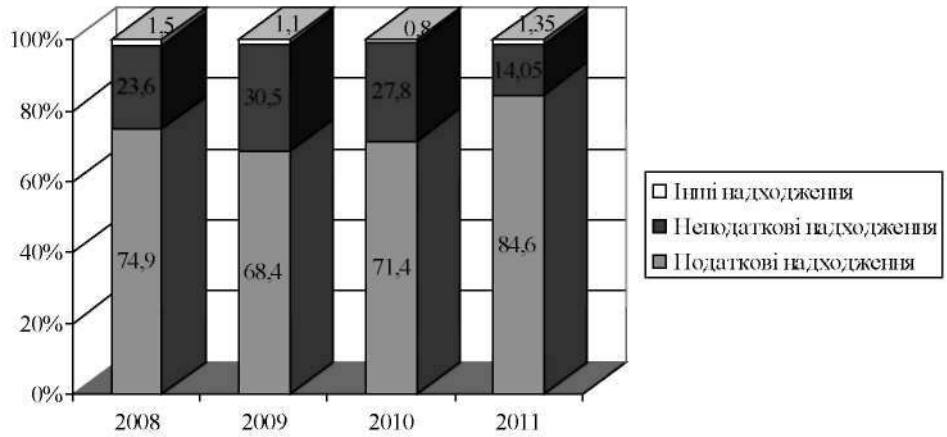

Рис. 2. Структура доходів Державного бюджету України у 2008–2011 рр., %*

* Розраховано і побудовано на основі [6; 7].

Наведені дані свідчать, що з 2010 р. спостерігається зростання частки податкових платежів у державному бюджеті. Проте фактичні надходження у цьому році склали лише 87,5% річного плану [4]. Стосовно збільшення податкових надходжень у 2011 р., то виконанню бюджету за податковими доходами значно сприяло зростання обсягу переплат податків і зборів упродовж цього року (на 3 850,8 млн. грн., або на 25,9%). Загальна сума переплат станом на 1 січня 2012 р. становила 18 728,6 млн. грн. При цьому річний план доходів державного бюджету у 2010–2011 рр. не було виконано за більшістю податкових статей [6].

Порівняно низька частка реальних податкових доходів не є позитивною тенденцією для макроекономічної стабільності, оскільки зростання обсягу неподаткових надходжень деформує структуру дохідної частини бюджету. Хоча, за офіційними даними, у 2011 р. неподаткові надходження до державного бюджету були меншими на 16,024 млрд. грн., або на 24,6% за відповідний показник 2010 р. [6], проте це пов'язано зі зміною бюджетної класифікації у 2011 р., коли деякі надходження, що обліковувались у неподаткових були перенесені в податкові (рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси тощо).

У розвинутих країнах основна частина поступлень за статтею "неподаткові надходження" припадає на ренту, публічні послуги, адміністративні штрафи, плати за ліцензії, тобто доходи, які генерує держава як інститут. В Україні ж значну частку неподаткових надходжень складають відрахування до бюджету державних підприємств та установ. Таким чином, зростання їх питомої ваги у структурі доходів бюджету означатиме не збільшення обсягу й ефективності надання публічних послуг, а вимивання ліквідності з державного сектору економіки.

Крім того, значні фіскальні ризики спричиняє проблема мінімізації сплати податків та значні обсяги нарахованої, але несплаченої частини податкових зобов'язань. Найбільшою складовою останньої є податковий борг, формування якого часто є наслідком не стільки неплатоспроможності суб'єкта господарювання, скільки його бажання безоплатного користування фінансовими ресурсами.

3. Зниження ефективності державних інвестицій як чинника економічного пожвавлення. Для вивільнення фінансових ресурсів на поточні потреби держава суттєво скорочує капітальні видатки. Так, у 2009 р. обсяг таких видатків зменшився на 15,3 млрд. грн. (рис. 3). Збільшення ж у 2010 р. пов'язано зі зростанням на фоні інших капітальних видатків, видатків на підготовку до проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 р. з футболу, загальний обсяг яких зріс на 11,5 млрд. грн. щодо відповідного показника 2009 р. [4]. Структура видатків за економічною класифікацією залишається неефективною. При незначному збільшенні капітальних видатків у 2011 р. їх питома вага склала лише 10,1% загального обсягу видатків, інші 89,9% припадають на поточні видатки.

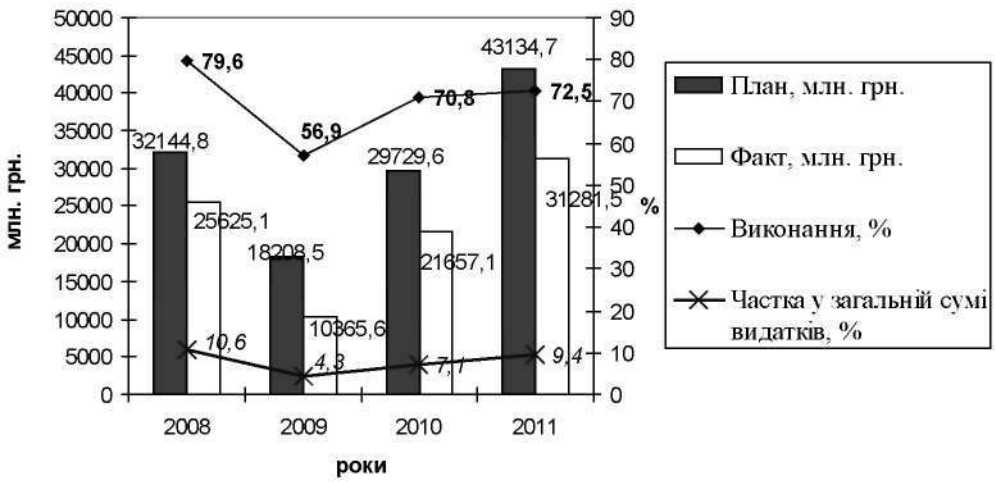

Рис. 3. Капітальні видатки Державного бюджету України у 2008–2011 рр.*

* Розраховано і побудовано на основі [7].

При цьому спостерігається низький рівень виконання плану фінансування таких видатків. Як результат, частка капітальних видатків у 2009 р. зменшилася до 4,3% від загального обсягу видатків бюджету, у 2010 р. зросла лише до 7,1%, у 2011 р. – 9,4%, що є критично низькими показниками. Наприклад, у країнах Європи цей показник становить близько 20–25%.

Крім того, за аналізований період скоротилися на 27,3% видатки на житлово-комунальне господарство. Такі зміни у структурі видатків бюджету свідчать про обмеженість можливостей щодо вжиття заходів для стабілізації економіки та реалізації проектів інфраструктурного розвитку за рахунок бюджетних коштів. Бюджет України використовується переважно на підтримання поточної діяльності, а це не створює передумов для економічного зростання. Без державних інвестицій відновлення економіки обмежуватиметься підвищенням рівня завантаженості існуючих потужностей.

4. Зростання дефіциту бюджету. Унаслідок *розширення загальних обсягів видатків (темпи зростання видатків бюджету у 2010 р. становили 123%, у 2011 р. – 109,8%) та об*меженості ресурсів для їх забезпечення, дисбаланс між зобов'язаннями та ресурсами держави наближається до небезпечного рівня. Наслідком розбалансування між дохідною та видатковою частинами бюджету стає формування значного дефіциту бюджету та невиконання видаткової частини. За розрахунками Міністерства фінансів України, дефіцит державного бюджету на 01.01.2011 р. складав 64,3 млрд. грн., що перевищувало граничний розмір, встановлений законом про Державний бюджет України на 2010 р., на 18,8%. Порівняно з аналогічним показником 2009 р. розмір дефіциту бюджету збільшився на 28,8 млрд. грн., тобто у 1,8 раз. [4]. У 2011 р. дефіцит бюджету суттєво знижено (на 42,3 млрд. грн. порівняно із 2010 р.). Разом з тим реальний розмір дефіциту бюджету є значно більшим, оскільки необхідно враховувати зарахування в якості доходів бюджету: по-перше, авансових податкових платежів і невідшкодованих обсягів ПДВ; по-друге, частини позики МВФ.

Фінансування дефіциту державного бюджету здійснюється здебільшого за рахунок надходження коштів від державних запозичень (51,0% у 2011 р.), що спричиняє зростання державного боргу. Обсяги запозичень до державного бюджету протягом 2010 р. збільшились на 2,7% порівняно з показником 2009 р., у 3,7 рази порівняно з 2008 р. і становили 124,3 млрд. грн. При цьому на зовнішньому ринку було залучено 54,3 млрд. грн., на внутрішньому – 70,0 млрд. грн., з яких до загального фонду – 33,6 млрд. грн. [4]. Лише у 2011 р. запозичення знизились до 88,1 млрд. грн. (рис. 4).

У 2011 р. державний борг продовжував зростати і збільшився на 40,9 млрд. грн. порівняно із попереднім роком – до 473,1 млрд. грн. У державних запозиченнях для фінансування державного бюджету переважали довгострокові запозичення (59,8%), частка яких у зовнішніх запозиченнях становила 97,1% [6]. Разом з тим, значними є видатки на обслуговування державного боргу, які у 2010 р. зросли на 6,6 млрд. грн., або на 67,6%, у 2011 р. – до 68,8 млрд. грн.

До того ж, як свідчать дані рис. 4, тенденція погашення державного боргу не є позитивною. У 2010 р. сума погашення була меншою від обсягу запозичень на 97,6 млрд. грн. У результаті державний і гарантований борг зріс на 36,4% і на кінець 2010 р. становив 432,3 млрд. грн. У 2011 р. сума погашення боргу зменшилась на 3,5 млрд. грн.

Таким чином, поряд зі зростанням обсягів видатків спостерігається недостатність доходів для їх забезпечення, що відображається у стрімкому збільшенні дефіциту бюд-

Рис. 4. Обсяги запозичень до державного бюджету та погашення державного боргу у 2005–2011 рр., млрд. грн.*

* Розраховано і побудовано на основі [7].

жету. Особливо гостро це питання постає для загального фонду бюджету, що є основним джерелом утримання бюджетних установ. Запозичені до загального фонду кошти спрямовуються на здійснення видатків споживання, а не розвитку, тобто відсутній економічний ефект та не створюються джерела погашення державного боргу у майбутньому. Відтак, збереження темпів росту дефіциту загального фонду спричиняє ризики збалансування бюджету у середньостроковій перспективі і, відповідно, провокує додаткове навантаження на макроекономічну стабільність через посилення напруженості на валютному ринку, прискорення інфляційних процесів, підвищення вартості кредитних ресурсів.

Досліджуючи чинники прояву ризиків фіскальної політики, необхідно також враховувати високу ймовірність впливу на них таких макроекономічних ризиків, як:

– ризики технічного дефолту – дефіцит фінансових ресурсів та політичні чинники імовірно сприятимуть тому, що доходи бюджету спрямовуватимуться, насамперед, на фінансування захищених статей, а питання погашення зобов'язань вирішуватиметься або через реструктуризацію боргів уряду, що означатиме технічний дефолт України, або через нові боргові зобов'язання. Визнання неплатоспроможності призведе до погіршення суверенних кредитних рейтингів, що автоматично погіршить корпоративні рейтинги і звузить доступ вітчизняних компаній до кредитних боргових ресурсів на світових ринках, погіршить інвестиційний клімат в Україні загалом;

– ризики надмірної активності уряду на борговому внутрішньому ринку, що призводить до витіснення приватних інвестицій унаслідок збільшення державних запозичень. В умовах наявності на ринку державних цінних паперів з дохідністю 25–29%, які є менш ризикованими, аніж корпоративні цінні папери, відсоткові ставки кредитування апріорі не будуть нижчими. Відтак в умовах дефіциту ліквідності поточна боргова політика буде спрямовуватись на вилучення коштів з банківської системи, що є украй небезпечним, зважаючи на низьку поточну динаміку кредитування.

Комплекс наведених чинників ризиків фіскальної політики уповільнює темпи відновлення економіки України та сприяє її консервації у фазі депресії. У даному контексті подолання ризиків має стати наріжним каменем фіскальної політики держави, реалізація якої матиме певний ефект за умови виконання таких завдань:

– підтримання обґрунтованості і стабільності рівня оподаткування;

– утримання достатньої фіскальної гнучкості для можливості ефективного управління попитом;

– збереження сталих рівнів державного дефіциту та боргу.

Для виконання зазначених завдань ключовими є заходи в межах таких домінуючих напрямів подолання ризиків реалізації фіскальної політики:

1. Податкова політика. Очевидним та усестороннім фактом впливу на фіскальну політику є рівень і структура оподаткування. Комплексний характер органічного поєднання різних функцій податків перетворює їх на вагомий інструмент державного впливу на стан та розвиток соціально-економічної системи. Соціально-економічна система через відтворювальний процес забезпечує генерацію суспільних доходів як об'єкта податкового впливу та джерела мобілізації бюджетних доходів держави з допомогою механізму податкового розподілу доходів. Цим обумовлюється "багатогранність і складність використання податків як фінансових регуляторів" [8].

Відтак, зі своїх фіскальних позицій держава повинна бути зацікавлена не стільки в поточній максимізації податкових доходів у бюджеті, але, насамперед, гарантувати збереження і приріст джерел генерування доходів як об'єктів податкового розподілу та їх концентрації в централізованому розпорядженні держави.

У цьому контексті домінуючими напрямками подолання ризиків фіскальної політики є:

– підвищення ефективності справляння наявної, але нереалізованої бази оподаткування. Головними її складовими є: податковий борг, податковий кредит та тіньові операції, які значно звужують базу оподаткування. Це потребує реалізації технічних заходів, здатних зменшити обсяги ухилення від сплати податків та мінімізації оподаткування (необґрунтоване розширення податкового кредиту та звуження бази оподаткування податку на прибуток підприємств), а також підвищення відповідальності за вчинення податкових правопорушень усіма суб'єктами податкових правовідносин, зокрема представниками контролюючих органів;

– оптимальний розподіл податкового навантаження та мінімізація негативних ефектів від підвищення фіскального тиску на економіку. В умовах охолодження ділової активності існує об'єктивна необхідність у вжитті заходів, які збільшуватимуть фіскальне навантаження на бізнес чи доходи громадян. Водночас найменш негативним кроком є зростання рівня оподаткування товарів розкоші, що можна досягти підвищенням ставок акцизного податку та розширенням групи підакцизних товарів.

У разі формування критичного розриву між доходами та видатками бюджету та підвищення ризику дефолту оптимальним варіантом є тимчасове підвищення ставки ПДВ, що змістить акцент податкового навантаження на споживання та дозволить уникнути його посилення на корпоративний сектор;

– застосування фіскальних стимулів для реінвестування капіталу у вітчизняну економіку та запровадження перешкод для його виведення з України. Раціональним вбачається одночасне зменшення ставки податку на прибуток підприємств на частину прибутку, реінвестованого в модернізацію основних фондів, та збереження на високому рівні частини прибутку, спрямованого на

інші цілі (виплату дивідендів тощо). Пріоритетним напрямком реалізації фіскальної політики є зниження податкового навантаження на інвестиційно-інноваційну діяльність підприємств. Цьому можуть сприяти скасування ПДВ на імпорт енергозберігаючого обладнання, що не виробляється в Україні, компенсування ставок по кредитах, спрямованих на подібні проекти тощо.

2. Бюджетна політика. Сучасна бюджетна система характеризується нетривіальною багатомірністю, яка полягає у наявності власних інтересів, системи цінностей та цілей у суб'єктів державної влади, державного управління, місцевого самоврядування, платників податків і зборів, розпорядників бюджетних коштів тощо. Тому особливо актуальним завданням бюджетної політики є збалансування інтересів, пов'язаних із формуванням та використанням бюджетних ресурсів [9]. Необхідними умовами досягнення зазначеного є:

– формування бюджету, який має ґрунтуватися на реальній дохідній базі. При цьому додаткові ресурси необхідно спрямовувати на оздоровлення фіскальної сфери (повернення ПДВ, покриття зобов'язань попередніх років, погашення короткострокових дорогих облігацій тощо);

– раціональне врегулювання динаміки соціальних видатків. Ефективним механізмом запобігання ризикам продовження соціального популізму є автоматизація процесу розрахунку соціальних стандартів і мінімізація суб'єктивного впливу на цей процес. У зазначеному контексті необхідним є доповнення Бюджетного кодексу України законодавчою формулою визначення розміру базових соціальних стандартів (передусім, прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати). Розмір соціальних стандартів має індексуватися на рівень інфляції і враховувати темпи зростання ВВП чи продуктивності праці;

– оптимальне співвідношення між капітальними та поточними видатками бюджету. Капітальні видатки мають становити не менше 10% від загальних видатків державного бюджету з подальшим їх зростанням до рівня розвинутих країн світу. Потребує вирішення проблема інституціалізації видатків розвитку. Стабілізаційний фонд необхідно використовувати не як фонд розвитку і стимулювання економіки, а як додатковий бюджетний ресурс держави, через який вона може перерозподіляти кошти на поточне споживання.

3. Боргова політика. Забезпечення макроекономічної стабільності держави залежить від реалізації ефективної політики державних запозичень і її раціонального інституційного забезпечення. З метою вирішення актуальної проблеми пом'якшення негативних наслідків бюджетного дефіциту, попередження його дестабілізаційної ролі у соціально-економічних процесах об'єктивно необхідними є такі заходи:

– встановлення та закріплення на законодавчому рівні граничних і оптимальних параметрів формування боргового тягаря для держави. Це стосується розробки чітких вимог до припустимого розміру дефіциту бюджету, а також до обмеження вартості, встановлення термінів та валюти залучених ресурсів;

– обмеження активності держави на внутрішньому фінансовому ринку. Існує об'єктивна потреба у зменшенні обсягів залучень на внутрішньому ринку для стимулювання перетіку вільної ліквідності в реальний сектор економіки. Бюджет та реальний сектор економіки не повинні бути конкурентами за кредитні ресурси;

– чітке регламентування цілей та напрямів використання ресурсів боргового фінансування. Оскільки боргові кошти мають власну вартість, раціональним є їх спрямування в інвестиційні проекти, доходи

від яких дозволять державі не лише повернути борг, а й покрити витрати на його обслуговування. Використання ж залучених коштів на покриття поточних видатків є прямим перекладанням поточних фінансових зобов'язань на бюджети майбутніх періодів, що спричиняє значні ризики для активізації економічного зростання в майбутньому.

Підсумовуючи вищезазначене, приходимо до таких висновків і узагальнень.

1. Для забезпечення макроекономічної стабільності держави існує об'єктивна необхідність у взаємоузгодженості фіскальної політики із монетарною. Заходи та інструменти фіскальної політики, спрямовані на збільшення обсягів виробництва, повинні супроводжуватися збалансованим збільшенням грошей в обігу. Це є необхідною умовою оптимального зростання купівельної спроможності національної економіки. Зі збільшенням державних закупівель збільшується попит на товарному і грошовому ринках. За умови, якщо центральний банк не здійснює збалансованого зростання номінальної грошової маси, то можуть зрости ціни і відсоткова ставка. Це спричинить зменшення попиту на споживчі та інвестиційні товари, що зведе ефективність фіскальної політики до нуля. Саме тому, для забезпечення високої ефективності стабілізаційної політики, заходи фіскальної та монетарної політики мають узгоджуватися між собою.

2. Ризики фіскальної політики мають не лише локальний, а й глобальний характер, що підтверджує актуальність теми дослідження. Деформації функціонування фіскального механізму під впливом ризиків проявляються в усіх елементах соціально-економічної системи, спричиняють надвисокий дефіцит бюджету та брак коштів для фінансування соціальних видатків, а отже, значні загрози макроекономічній стабільності держави. Вирішення цієї проблеми вимагає розробки оптимальної фіскальної політики, яка забезпечила б мінімізацію ризиків і втрат економічних суб'єктів та баланс їхніх інтересів, що передбачає конвергенцію національних податкових систем через стандартизацію методів регулювання і уніфікацію підходів до оподаткування, єдність механізмів та інструментів формування бюджету, її взаємозв'язок з монетарною політикою тощо. Тобто, підвищити макроекономічну безпеку у державі можливо лише за рахунок комплексного вирішення проблем податкової, бюджетної і боргової політики, а також поєднання загальнодержавних інтересів з інтересами суб'єктів господарювання.

Література

1. Фінанси: Підручник / За ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – С. 19.

2. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підруч. – К.: НІОС, 2000. – С. 287.

3. Ризики фіскальної політики у 2010 р.: чинники та механізми подолання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http:// old.niss.gov.ua/monitor/march2010/17.htm

4. Бюджетний моніторинг: аналіз виконання бюджету за 2010 рік / І. Ф. Щербина, А. Ю. Рудик, В. В. Зубенко та ін.; ІБСЕД, Проект "Зміцнення місцевої фінансової ініціативи", USAID. – К., 2011. – С. 66.

5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Офшорна_зона; // economics.unian.net/ukr/detail/120282.

6. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2011 рік / Підготовл. Департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати. – Рахункова палата України, 2012. – 65 с.

7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/index

8. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: Монографія / П. В. Мельник, Л. Л. Таранчул, З. С. Варналій та ін.; За ред. З. С. Варналія. – К.: Знання України, 2008. – С. 47.

9. Дем'янишин В. Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: Монографія. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – С.169.